

Budoucnost české zahraniční politiky. Rozhovory s mladými expertkami a experty

HEINRICH BÖLL STIFTUNG

PRAHA

Česká republika | Slovensko | Maďarsko |
Chorvatsko

Obsah

Předmluva	3
Petr Boháček: To nejlepší, co může Evropa udělat pro transatlantické vztahy, je posilovat vlastní jednotu	5
Adéla Denková: Na proměnu energetiky je ideální čas i příležitost. Spoléhat jen na jádro je ale riziko, potřebujeme záložní plán.	12
Jakub Eberle: Schvalování zbrojních exportů je v Česku problém, pár úředníků čelí celému aparátu zbrojařů. Zlepšení můžeme okoukat třeba v Německu	21
Pavλίna Janebová: V4 může být pro Česko i užitečná, musíme ale dobře vybírat témata. A nezanedbávat i jiná spojení	31
Aneta Zachová: Poptávka po informacích o Evropě v Česku roste, Čechů v Bruselu je ale stále příliš málo	37

Předmluva

Heinrich-Böll-Stiftung Praha společně s Asociací pro mezinárodní otázky spolupracují od roku 2018 na projektu Budoucnost české zahraniční politiky, jehož cílem je podpořit networking mezi mladými lidmi věnujícími se zahraničním a mezinárodním otázkám a posílit jejich hlas v diskuzi o české zahraniční politice. V rámci projektu se uskutečnilo několik workshopů k dílčím oblastem zahraniční politiky, jako je např. politika lidských práv a problematika vývozu zbraní, transatlantické vztahy nebo nadcházející české předsednictví v Radě EU. Do projektu se doposud zapojilo přes 40 účastnic a účastníků z akademie, neziskového sektoru, médií a státní správy.

Jaké jsou jejich názory na mezinárodní výzvy? Jak by měla vypadat politika České republiky?

Představujeme Vám rozhovory k vybraným mezinárodním otázkám s několika z nich, které vedla novinářka Helena Truchlá.

Petr Boháček: To nejlepší, co může Evropa udělat pro transatlantické vztahy, je posilovat vlastní jednotu

Rozhovor s Petrem Boháčkem, analytikem Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky

Dá se říct, že celý svět v listopadu sledoval americké volby, včetně Česka. Je možné už nyní nějak vyhodnotit, co bude nástup Joea Bidena znamenat pro česko-americké vztahy?

Pro Česko, stejně jako pro celou Evropu, bude Joe Biden lepším prezidentem než jeho předchůdce. I když v té souvislosti se dá argumentovat i tím způsobem, že Donald Trump sice možná nebyl prezidentem, kterého by si Evropané přáli, ale rozhodně ho potřebovali.

Co tím myslíš?

Svým konfliktním přístupem nás donutil přemýšlet o naší zodpovědnosti za vlastní bezpečnost a roli Evropy ve světě. Naopak návrat prezidenta, který by říkal věci, na které jsme byli dlouhodobě zvyklí – tedy že se na USA může Evropa spolehnout – by nás mohl uchláolit.

Hrozí něco takového s Bidenem v Bílém domě? Třeba německý vládní zmocněnec pro transatlantické vztahy tvrdí, že se toho pro Evropu zase tolik nezmění. Má pravdu?

Evropa aspoň zatím necouvá od cíle dosáhnout strategické autonomie, ale stále není v oblasti bezpečnosti jednotná ani soběstačná. Znovu to ukázala nedávná výměna názorů mezi francouzským prezidentem Emmanuelem Macronem a německou ministryní obrany Annegret Kramp-Karrenbauerovou: zatímco Francie se drží myšlenky, že by byla bezpečnostním lídrem EU, Německo trvá spíš na ekonomické a politické vizi sedmadvacítky jako kolektivního tělesa. Potvrzuje to, že Spojené státy budeme potřebovat, a to ještě hodně dlouho.

Tyhle debaty jsou vedené v hodně západoevropské perspektivě. Když se ale podíváme konkrétně na česko-americké vztahy?

Myslím, že se v Trumpově éře poprvé za dlouhou dobu něčím substantivním naplnily. Překonali jsme období jejich vyprázdňenosti až oslabení. A zlepšila se i spolupráce zpravodajských služeb, protože skončila předcházející éra plná skandálů jako diskuze o vydání ruského hackera Jevgenije Nikulina Američanům nebo aféra obchodníka se zbraněmi Alího Fajáda, kterého jsme místo do Spojených států vrátili do Libanonu. Česku tehdy dokonce hrozily americké sankce za zinscenování únosu českých novinářů v Libanonu, kterým bylo ospravedlněno Fajádovo vydání. Je ale pochopitelně na místě se ptát, jestli za zlepšení mohl fakt, že v Bílém domě seděl zrovna Trump.

Čím jiným by to mohlo být?

Česká diplomacie se prostě chytře přizpůsobila tomu, na co Trumpova administrativa slyšela. V tomto případě to bylo například dost překvapivé a tvrdé rozhodnutí českých zpravodajských služeb o vydání varování před Huawei.

Jaká témata podle tebe může nyní ta možná trochu emancipovanější Evropa do transatlantických vztahů přinášet?

Námětem několika příštích let bude určitě Čína, a to, jak se jí společně postavit. Evropa už si uvědomila, že to není partner, ale soupeř. Pokud mají Spojené státy pomoci Evropě s Ruskem jakožto hlavní geopolitickou hrozbou, tak musí naopak Evropa pomoci Američanům s Čínou. Otázkou ale bude, jestli Evropa najde správný způsob, jak s USA vést dialog i v dalších otázkách: ekonomiky, digitální daně, reformy Světové obchodní organizace či klimatické změny... Na řadě hlavních problémů se oba kontinenty i jednotlivé státy EU shodnou, problém zůstává v určení způsobu, jakým je řešit. Každopádně to nejlepší, co Evropa může pro USA a transatlantické vztahy nyní udělat, je pracovat na vlastní jednotě.

To je dost komplikované, když třeba zahraniční politika je oblastí, ve které EU nemá vlastní pravomoc jednat.

Ano, a to je tragické. Když si vezmeme, že jenom přijetí sankcí za násilí v Bělorusku trvalo dva měsíce. A dalším zjevným příkladem je vznikající Evropský obranný fond o objemu 13 miliard eur. Ten zase jednoznačně zvýhodňuje západoevropský obranný průmysl, zatímco v bývalém východním bloku se postupně obranný průmysl rozpadá. Poláci pak při nákupu zbraní raději upřednostní ty americké. Jednak proto, že věří, že to jejich průmyslu přinese větší výhody než ty, o které by musely jejich firmy bojovat s těmi velkými západními korporacemi v rámci Evropy. Stejně tak ale Macronovi nevěří, že by

Polsko před případnou agresí z východu ochránil, když tolik hovoří o resetu vztahů s Vladimírem Putinem a zve si ho k sobě na návštěvu.

Kde do toho vstupuje Česko? Také uděláme nejlépe, když budeme přispívat k jednotné a silné Evropě?

Jak už jsem zmínil, Česko poslední dobou hrálo důležitou roli ve zdůrazňování hrozby z Číny, třeba od technologické firmy Huawei. To dostalo premiéra Andreje Babiše na návštěvu do Bílého domu i do centrály CIA (Ústřední zpravodajské služby, pozn. red.) Dalším pilířem česko-amerického spojení je - aspoň podle vyjádření české diplomacie - náš silně proizraelský postoj. V něm jsme v Evropě ojedinelí.

Pomáhá nám vstřícnost k Izraeli mít lepší vztahy se Spojenými státy?

Pokud to budeme vnímat tak, že si tím zajistíme lepší bilaterální postavení, tak mi to přijde jako nesmyslná daň za oslabování evropské jednoty, ke kterému dochází. Ale obecně myslím, že se správně držíme německé pozice a podporujeme evropský pilíř Severoatlantické aliance. Třeba propojením naší čtvrté mechanizované brigády s německou divizí. To je vlastně přesně směr, kterým bychom měli v Evropě jít. Nechat těžká strategická témata na úroveň EU a NATO.

Jaká další témata dávají v česko-amerických vztazích smysl?

Kybernetická bezpečnost je určitě dobrá náplň, a ještě lepší je vědecká spolupráce. Vloni třeba podepsal spolupráci český Ústav fyziky Akademie věd s americkým Ministerstvem energetiky. Obrovský potenciál má spolupráce v oblasti kosmických technologií a kosmické bezpečnosti.

Opravdu v ní máme co nabídnout?

Určitě ano. A nebylo by to ani nic nového. Na české konference jezdí vědci z celého světa, náš výzkum je na vysoké úrovni. Třeba co se týče ochrany planety od asteroidů, likvidace kosmického smetí na oběžné dráze či laserových kapacit. Prostřednictvím Evropské vesmírné agentury spolupracujeme s americkou NASA... jen se o tom příliš málo mluví.

Média si tu v souvislosti s americkými volbami hodně všímala toho, že premiér Andrej Babiš Bidenovi gratuloval ve své reklamní červené kšiltovce, dost podobné té, jakou nosí Trump. Jakou přikládáte té symbolice váhu, je šance, že si toho všimne někdo i za Atlantikem?

Spíš ne. I když možná Babišovu fotku někdo Bidenovi ukáže na pobavení. Mimochodem, podle nějaké mapy ze sociálních sítí nebyla Česká republika během předvolebních debat zmíněná ani jednou.

Jaká témata by Česko mohlo vytáhnout, aby na Bidena zapůsobilo?

Máme renomé diplomatického centra, místa, kde se uzavírají mezinárodní smlouvy, země odkazu Václava Havla. Jestli je ve Spojených státech ještě nějaký politik, na kterého by to mohlo udělat dojem, tak je to poslední americký atlantista Joe Biden, který věří v Evropu a její svazek s Amerikou. Do

budoucná už to bude jenom horší a budeme potřebovat mnohem praktičtější důvody než kulturní a historickou blízkost.

Odkaz Václava Havla mi do současné české zahraniční politiky upřímně úplně nepasuje.

Ano, nejspíš by to vyžadovalo dost velkou obměnu na Ministerstvu zahraničí. Kde ten přístup, který měl úspěch u Donalda Trumpa, poměrně hodně rezonoval.

Je šance, že by se třeba český státník brzy znovu podíval do Bílého domu?

To je další věc: Joe Biden toho má před sebou mnohem víc k řešení na domácím poli a je otázka, do jaké míry vůbec bude věnovat pozornost zahraniční politice na úrovni bilaterálních vztahů s jednotlivými evropskými zeměmi.

Zmínil jsi kulturní blízkost Evropy a Ameriky. Nadšené, až dojaté komentáře o vzájemném hodnotovém spojení provázely letos v srpnu oficiální návštěvu amerického ministra zahraničí Mikea Pompea v Praze. Jak tu návštěvu hodnotíš ty?

Já jsem velmi pozitivně vnímal to, že důvodem návštěvy Pompea byla cesta předsedy českého Senátu Miloše Vystrčila na Tchaj-wan. Bylo skvělé, že Pompeo přijel. Na druhou stranu nejde nevnímat to, že sem přijel mluvit o posilování demokracie a postupu proti totalitní Číně ten stejný člověk, který teď odmítá uznat výsledek demokratických voleb. To je ale symptom celé Trumpovy éry - že Evropa teď má šanci vidět i to špatné na Americe. Trump Evropě ukázal její pravou tvář.

Dá se říct, že tohle prozření směrem k Americe nějak ovlivní český postoj vůči ní? Třeba co se týče jejího vnímání jako nějakého hodnotového kompasu.

Zopakuji to, co už jsem říkal. To nejlepší, co teď můžeme dělat, je pracovat sami na sobě. Náš vztah s Amerikou byl vždycky asymetrický, my teď máme šanci posílit svou pozici. Česko je země, která je technologicky a vědecky silná. Tak dobré jako za časů Václava Havla už to nikdy nebude, ale tím spíš je potřeba se dívat do budoucnosti. Ne do minulosti, ve které byly USA hlavně bezpečnostním garantem.

Může být jedním z našich autentických impulzů i dekarbonizace průmyslu a ekonomiky? A tlačit kvůli ní i na Spojené státy?

Ano, hypoteticky ano. Ale opět tu máme problém sami se sebou, který je potřeba vyřešit nejdřív - Česko historicky vyprodukovalo nejvíce emisí oxidu uhličitého na osobu na světě, a společně s Polskem v rámci EU dekarbonizaci brzdíme. I když je pravda, že za tou evropskou „zelenou“ nálepkou se to asi ztratí, Evropa jako celek je v tomto tématu skutečně velmi progresivní a mohla by USA tlačit. Nemyslím si třeba ale, že Joe Biden dokáže naplnit závazky Pařížské klimatické dohody.

Na závěr se naposledy vrátím k letošním prezidentským volbám. Komentáře k nim napříč ideologickým spektrem měly jeden jednotící prvek: že Amerika se mění. Ty jsi tam sám dlouho žil, myslíš si, že demonstrace a spory provázející volby, ale také hnutí Black Lives Matter nebo protesty proti policejnímu násilí můžou tu zemi proměnit natolik, že to ovlivní i transatlantické vztahy?

Už jsem zmiňoval, že Joe Biden je poslední atlantista v Bílém domě. Mění se i demografie Spojených států, a američtí latinos asi nezbytně nebudou mít tak silný pocit kulturní a historické blízkosti s Evropou. Mnohem větší změna je ale to, že se Amerika začíná vypořádávat se vlastními dějinami, i jejími temnými stránkami - kolonizací, otroctvím, segregací a imperialismem. Některé věci, které USA dělaly třeba v Jižní Americe, byly horší, než co páchal Sovětský svaz.

Obecně si myslím, že Spojené státy se v příštích dekádách vrátí ke své tradiční roli více uzavřené země, která nutně nemusí všechno řídit. Svou moc si budou udržovat jinak - technologiemi nebo kapitálem soukromých firem. V konečném důsledku může být Amerika arbitrem, který bude vyvažovat vztahy mezi Čínou, Indií a Evropou. A když vezmeme v úvahu i to, že právě v Americe sídlí firmy, jako je vizionářská SpaceX, tak možná i vztahy mezi Zemí a Marsem.

Adéla Denková: Na proměnu energetiky je ideální čas i příležitost. Spoléhat jen na jádro je ale riziko, potřebujeme záložní plán.

Rozhovor s Adélou Denkovou, šéfredaktorkou webu Evropa v datech.

Šéfuješ webu, který se snaží Česko zasazovat do evropských souvislostí s pomocí statistik a jejich vysvětlování. Když se zamyslíš nad vašimi analýzami za poslední rok, co tě nejvíc překvapilo?

Třeba jsem vůbec nevěděla, že Česko je čtvrtý největší exportér lyžařského vybavení na světě. Očividně máme opravdu dlouhotrvající lyžařskou tradici. Na našem území byla taky postavená první sedačková lanovka v Evropě, a to v roce 1940, uprostřed druhé světové války. Nebo jsme také evropská včelařská velmoc, máme nejvíc včelařů na počet obyvatel. Jsou to takové zajímavosti, ale vlastně často potvrzují různé stereotypy, které si udržujeme sami o sobě.

Měli jste nějaká podobná zjištění v době pandemie koronaviru?

Dívali jsme se třeba na to, jak rostla obliba chat a chalup. A vyšlo z toho, že Češi jezdí nejčastěji ze všech evropských národů na prázdniny na svou vlastní chatu.

Spektrum témat, kterému se věnujete, je opravdu široké, já doplním namátkou třeba ještě nákupní zvyky, znalosti jazyků, nebo dokonce i sledovanost erotických webů. Ty se ale věnuješ především energetické a klimatické politice. A i v ní hrál koronavirus poměrně velkou roli. Co jste zaznamenali?

Pochopitelně klesla spotřeba elektřiny nebo obecně energie, čímž se v Evropě minimálně krátkodobě otevřel větší prostor pro obnovitelné zdroje, protože kvůli uzavírání podniků musely výrobu omezit třeba i velké elektrárny na fosilní paliva a podíl zelené elektřiny v energetickém mixu tak narostl. A velmi výrazně se samozřejmě snížily také emise skleníkových plynů, celosvětově meziročně asi o 8 procent.

To jsou všechno spíš jednorázové a krátkodobé výkyvy, nebo ne?

Ano, ale zároveň je teď patrné, že jedním z řešení problémů, do kterých jsme se kvůli koronaviru dostali, mohou být právě investice do nízkoemisní energetiky nebo obecně technologií, které snižování emisí pomáhají. A třeba podle Mezinárodní energetické agentury budou právě obnovitelné zdroje jediná oblast v energetice, která za letošek zaznamená alespoň mírný nárůst, pokud jde o investice nebo spotřebu energie.

Myslíš řešení ekonomických problémů?

Ano. Řešíme ekonomickou krizi v momentě, kdy se musí proměnit energetika a průmysl. Všechno je to čím dál tím víc propojené. A klimatická krize se mezitím stává otázkou, kterou řeší úplně celý svět.

Jaké výzvy má před sebou konkrétně Česko?

V podstatě velmi podobné jako všechny evropské státy. Liší se jen jejich výchozí pozice. Konkrétně ta česká je poměrně komfortní, protože máme robustní energetiku - přebytek zdrojů, jsme jedním z největších evropských exportérů elektřiny, máme stabilní přenosovou síť... na rozdíl třeba od Belgie, jejíž jaderné elektrárny jsou velmi zastaralé a které posledních pár let reálně hrozí blackouty. Nebo Německo, které je poměrně ambiciózní a samo si před sebe klade výzvy v podobě například vypnutí jaderných a jen krátce poté také uhelných elektráren.

Česko jádro vypínat spíš nehodlá.

Ano, a i díky tomu, že jsme do něj v minulosti investovali, jsme dlouhou dobu nemuseli přemýšlet o tom, co s energetikou do budoucna. Jenže teď se nám čas trochu krátí a ve veřejné debatě stále dominuje pohled, že právě jádro nám pomůže vyřešit i přechod k nízkouhlíkové energetice.

Jak takový přístup hodnotíš, čistě z pohledu energetiky a klimatu?

Určitě je to jedna z možných variant. Ale dlouhodobě se tu zapomíná na zmapování alternativních cest, víc scénářů, mezi kterými se můžeme rozhodovat. Za daných okolností se i my můžeme dostat do stavu, ve kterém nebudeme mít čím pokrýt poptávku po elektřině, pokud se ten obrovský a komplikovaný projekt na dostavbu jádra třeba zkomplikuje.

Takže Česku chybí nějaké dostatečně různorodé koncepční dokumenty? Nebo existují, ale zůstávají na papíře?

Česko určitě není špatné ve vytváření koncepcí, máme jich poměrně dost, minimálně ve srovnání s jinými zeměmi regionu jsme na tom dobře. Třeba Státní energetická koncepce ale dlouhodobě pracuje jen s tím jedním už zmíněným řešením - výstavbou dalších jaderných bloků. Což se stane nejdřív za 20 let. Odborníci tvrdí, že v případě komplikací by se to řešilo zapojením zdrojů na zemní plyn. Jenže mezitím vznikne obrovské množství nových technologií - rozvíjejí se už nyní - a my vůbec nezohledňujeme fakt, že za těch 20 let bude energetika vypadat úplně jinak.

V čem?

Bude založená na menších systémech, které budou spolupracovat - do hry budou stále více vstupovat obnovitelné zdroje, ukládání elektřiny, ale i reakce na straně spotřeby. To znamená, že sami spotřebitelé mohou hrát mnohem aktivnější roli.

Proč se o tom nediskutuje, chybí politická vůle?

Myslím, že primárně ano. Nedá se totiž říct, že by ve státní správě nebyli odborníci, kteří by si tyhle věci neuvědomovali. Nebo ve firmách, včetně polostátního ČEZu. Ale politici jsou v tuto chvíli brzdou.

Máš pro to nějaké vysvětlení?

Jednak ty otázky jsou poměrně komplexní, a českým politickým stranám ve většině případů schází odborníci. No a druhá věc je to, že politici u nás jsou do velké míry ovlivňováni veřejným míněním. A prodát lidem jako „sexy téma“ třeba obnovitelné zdroje je dost obtížné kvůli legislativním chybám, které se staly při nástupu solární energetiky v Česku a které způsobily, že jsme na rozvoj obnovitelných zdrojů vynaložili víc peněz než většina zemí Evropy. Další věc je to, že součástí plnohodnotné energetické strategie musí nezbytně být úspory energií plynoucí třeba z kvalitního stavebnictví. Jenže s něčím takovým se člověk těžko vyfotí na billboard.

Je tu vůbec poptávka po něčem takovém? Mění se nějak pohled Čechů na obnovitelné zdroje a zelené technologie?

Určitě roste zájem veřejnosti o ochranu životního prostředí. Data výzkumného ústavu STEM ale například ukazují, že si ji lidé hodně spojují s tématy, jako je sucho, krajina nebo zadržování vody v půdě. Zatímco technologie jsou až druhořadé, včetně modernizace českého průmyslu. To lidi tolik nezajímá. Nemluvě třeba o elektromobilitě, která absolutně není vnímaná jako důležité nebo snad pozitivní téma.

Je pravda, že se teď hovoří především o uhlí. To nejspíš souvisí i s tím, že jsme velmi blízko určení definitivního termínu ukončení jeho spalování a těžby na našem území. Mělo by se to stát někdy v polovině 30. let tohoto století. Pro ekology je to moc pozdě, pro zástupce průmyslu je dřívější termín nepřijatelný. Co o našem „odklonu od uhlí“ soudíš ty?

Čím dřív odejdeme od uhelné energetiky, tím to bude lepší. Na druhou stranu se to nemusí za každou cenu uspěchat. O jeden rok dřív nebo o dva později je víceméně jedno. Čímž nechci nijak zlehčovat to, že s ohledem na měnící se klima se nám skutečně krátí čas.

V tomhle případě spíš záleží na detailech toho rozhodnutí. Je třeba možné, že uhelná energetika do té doby vymře tak jako tak, jednoduše se firmám přestane vyplácet s ní pokračovat. A my bychom se neměli dostat do situace, kdy bychom několik let z veřejných peněz uměle udržovali při životě už mrtvé odvětví, pokud by například uhelný průmysl za ten odklon dostával kompenzace. Což ale neznamená, že není potřeba postarat se o lidi, kteří kvůli tomu přijdou o práci.

Říkala si, že se nám kvůli klimatu krátí čas. Je jasné, že o problémech planetárního rozměru nemá úplně smysl uvažovat v nějakých místních kontextech, natož daných národními hranicemi, ale jak moc namále máme v Česku, co se týče uhlí?

Myslím, že teď je skutečně pravá chvíle stanovit datum odklonu od něj. A zároveň i konkrétní kroky, které se musí od teď každý rok odehrát. Zásadní je to hlavně pro uhelné regiony, pro které to celé znamená opravdu velkou změnu. Nechci předvídat, ale troufám si říct, že jako stát jsme schopni to zvládnout velmi dobře, ale zejména pro Ústecko a Karlovarsko to může být šok. A lidé potřebují jistotu, aby věděli, s čím můžou rok od roku počítat.

Němci svůj „konec uhlí“ určili vloni, podobně jako my měli speciální vládní komisi, která se nakonec shodla na roce 2038. V čem bychom se u nich mohli teď poučit?

Hodně tam dbají právě na to, aby se do plánování - třeba toho, co se stane s lokalitami po skončení těžby - zapojili místní lidi. Za prvé se jich to týká, za druhé to tam znají ze všech nejlíp. U nás se o tomhle zatím hodně mluví, reálně se to ale příliš neděje.

Obecně snižování emisí skleníkových plynů, s čímž odklon od uhlí souvisí, je teď velkým tématem v celé Evropské unii. Komise navrhuje snížení do roku 2030 o 55 procent, hlasovat by o tom v prosinci měli lídři členských států. Český ministr průmyslu a obchodu Karel Havlíček (za ANO) argumentuje, že pro Česko je to nereálný cíl. Má pravdu?

Nemyslím si. A to nevycházím z nějakého svého názoru, ale z existujících odborných studií, které ukazují, že to zvládnutelné je. Samozřejmě že to bude vyžadovat investice ze státního rozpočtu, ty je ale možné z velké části pokrýt celou řadou nástrojů, které nyní vznikají na unijní půdě. Takže kdy jindy to udělat než teď?

A já upřímně nevěřím, že by ministr Havlíček byl pevně přesvědčený o tom, že to není reálné. Já to odmítnutí vnímám spíš jako nějakou vstupní vyjednávací pozici Česka. Trochu se možná inspirováme Polskem, které si takhle pro sebe získává zejména finanční výhody.

Těch 55 procent není cíl pro jednotlivé členské země, ale pro unii jako celek. Kolik konkrétně bude muset ubrat Česko zatím není stanoveno, dokážeš ale nějak odhadnout, jak moc a co budeme muset v příští dekádě omezit?

Zmíněné snížení výroby elektřiny z uhlí pomůže velmi. Dnes je energetika zdrojem asi 40 procent všech našich emisí. Ekonomicky i technicky to zvládnutelné je, neměli bychom ale zapomínat na to, že uhlí se dnes v Česku nepoužívá jen k výrobě elektřiny, ale i tepla.

Což je i sociálně daleko citlivější otázka. I tady už ale máme nějaká řešení, modernizaci tepláren například, a Teplárenské sdružení se nově spojilo s Českým plynárenským svazem na společném projektu přechodu některých tepláren na plyn.

Opravdu se zemní plyn dá považovat za zelený zdroj energie?

Minimálně v oblasti vytápění má jeho využití smysl, a to například i pokud jde o vytápění jednotlivých domů pomocí domácích kotlů. Výrazně totiž pomáhá snižovat emise znečišťujících látek.

Jinak je ale plyn samozřejmě fosilní palivo a v energetickém mixu budoucnosti by měl hrát spíše podpůrnou roli. Která ale právě v době přechodu k bezuhlíkové energetice může být zásadní. A s novými technologiemi by mělo být možné vyrábět vodík a následně plyn z přebytečné elektřiny vznikající z obnovitelných zdrojů.

Co dalšího nás čeká?

Třeba už zmíněné zlepšování úspornosti budov, na které se třeba Česku v posledních sedmi letech nedařilo úplně čerpat evropské peníze. Velký potenciál je stále ve veřejných budovách, z nichž většina zůstává nezrenovovaná, což znamená, že se tam ročně propálí opravdu hodně tepla.

No a velká změna bude muset přijít i v dopravě, která odpovídá asi za 17 procent všech emisí v Česku, a ten podíl navíc stále roste. Tady nejde zdaleka jen o tu poměrně negativně vnímanou elektromobilitu, ale třeba i plánování městské dopravy. To znamená zajistit lidem, aby se v centrech měst mohli

pohodlně pohybovat hromadnou dopravou nebo ve sdílených autech a do měst se mohli pohodlně přiblížit například vlakem.

Zaujaly mne ty budovy - předpokládám, že renovacemi se myslí zateplení. Co třeba ale montáž střešních solárních panelů?

Ano, to je přístup, který se dneska prosazuje čím dál tím víc: kombinace snižování spotřeby na jedné straně se zvyšováním podílu obnovitelných zdrojů na výrobě energie na straně druhé. A myslím, že se to pojetí bude ještě rozšiřovat, a na budovy se budeme dívat v rámci celých čtvrtí nebo obcí. Čímž se dostáváme k dalšímu tématu, o kterém bych si přála, aby u nás rezonovalo víc, a to je komunitní energetika. Tedy systém, ve kterém místní lidé spoléhají na své místní zdroje elektřiny.

Umožňuje podobná řešení v současné chvíli vůbec český právní řád?

Nejsem právnička, ale legislativně na něj připravení nejsme, protože zákon nezná pojem „energetická komunita“. Technologicky jsme přitom v řadě aspektů dál, než by si řada lidí možná dovedla představit. Třeba co se týče možností ukládání elektřiny. Řada z evropských států už nějaké velké baterky k dispozici má, a pilotní projekty zkouší Česko. Ani toto ale není z hlediska zákonů zatím vyřešeno.

Zmínka o moderních technologiích mi připomněla fakt, že třeba EU se tu debatu o dekarbonizaci ekonomiky snaží rámovat jako příležitost k až skoro překotnému rozvoji a růstu, který by Evropu vystřelil do pozice globálního lídra. Když si vzpomenu na tvůj postřeh nutnosti zapojovat obyvatele z českých uhelných regionů, nemůžu se ubránit skepsi. Jak tuhle perspektivu skvělých příležitostí a zítřků vysvětlit někomu, kdo v nejbližších letech prokazatelně přijde o živobytí?

To je velká výzva. Protože když se na to podíváme zeširoka, tak třeba z hlediska počtu pracovních míst není uhelný průmysl nijak zásadní, a to i když bereme nepřímá, navázaná pracovní místa. V konkrétních okresech nebo městech to bude ale opravdu velký problém. Částečně ho mohou vyřešit větší projekty obnovitelných zdrojů v místech bývalých dolů, které - jak se ukazuje stále víc a víc - dokáže počet těch původních dorovnat. Může se stát i to, že ti lidé budou potřebovat úplně jiné znalosti a dovednosti. Pak jsou klíčové smysluplné rekvalifikace.

A také to, aby tito lidé státu důvěřovali, že se o ně postará. Je tomu tak?

Nemám to úplně prozkoumané, ale odhaduji, že převládá spíš nedůvěra. Takže krok číslo jedna by byl opravdu v tom, vtáhnout ty lidi do debaty o jejich vlastní budoucnosti. A debatovat lidsky - globální změna klimatu je důležité téma, jenže vysvětlovat jim, že o práci přišli kvůli záchraně planety na ně asi moc nezapůsobí. Takže to už je pak čistě otázka co nejprofesionálnější komunikace.

Jakub Eberle: Schvalování zbrojních exportů je v Česku problém, pár úředníků čelí celému aparátu zbrojařů. Zlepšení můžeme okoukat třeba v Německu

Rozhovor s Jakubem Eberlem, výzkumným pracovníkem Ústavu mezinárodních vztahů

V českých médiích se letos v srpnu objevilo podezření, že běloruská policie proti demonstrantům, kteří se vzepřeli režimu diktátora Alj Alexandra Lukašenky, použila českou municí. Konkrétně mělo jít o zábleskové granáty ze závodu Zeveta Bojkovice. Na vývozy zbraní do Běloruska přitom platí celoevropské embargo. Vysvětlilo se to pak?

Já jsem nějaké definitivní vysvětlení nezaznamenal. Ten případ nicméně dobře ukazuje problémy s vývozem zbraní obecně. Zaprvé, když se jedná o něco tak malého, těžko se dohledávají. Nevíme, jestli v tomto případě pocházely skutečně od Zevety, a i kdyby ano, nevíme, kdy byly vyvezeny. Je tak možné, že to bylo úplně v pořádku. Ale to neřeší otázku, jak postupovat v případě, když něco vyvezeme úplně legálně, ale stejné zbraně pak končí úplně jinde nebo se situace v té zemi zásadně změní.

Můžete dát příklad?

Třeba československé zbraně vyvážené v 70. a 80. letech, které v současnosti používá Islámský stát.

Ten běloruský případ znovu připomněl existující nesoulad mezi daty o vývozu zbraní českého Ministerstva průmyslu a obchodu a tím, co eviduje Český statistický úřad. Jak je možné, že se v tak zásadní věci neshodnou dvě státní instituce?

MPO to už dříve vysvětlovalo tím, že do odpovídající kategorie ČSÚ patří i paintballové kuličky, které ale nepodléhají schvalování ministerstvem. To, že různé statistiky udávají jiná čísla, je ale v případě obchodu se zbraněmi klasický problém.

Netýká se tedy jen Česka?

Ne, vůbec. Různé země mají různá měřítka transparentnosti, a čísla z různých zdrojů se často liší.

Když zmiňujete transparentnost – jak si v porovnání s ostatními zeměmi stojíme v tomto ohledu?

Záleží samozřejmě s kým nás srovnáváme. Je potřeba říct, že jsme součástí všech mezinárodních režimů, které o transparentnost usilují. Jsme signatáři Smlouvy o obchodu se zbraněmi (ATT), ke které nepřistoupily třeba Spojené státy. Jsme také součástí evropského společného rámce, který je jeden z nejprísnejších na světě. Takové Rusko se vůbec neptá, kam vyváží zbraně.

A v rámci Evropské unie?

To jsme tak někde uprostřed. Některé země na východ nebo jihovýchod třeba ani nedodávají data do společné evropské výroční zprávy, dělají to pozdě nebo pochybným způsobem. Naopak když se podíváme na státy, jako je Nizozemsko, Švédsko nebo Německo, tak ty fungují mnohem transparentněji.

Ten úvodní běloruský případ, pokud se tam ty granáty skutečně dostaly z Česka a až po zavedení embarga, mohl být příkladem obcházení takového omezení. Jsou ale v Česku i případy, kdy se zbraně vyvezou bez povolení, tedy jednoznačně nelegálně?

Jsou, ale často o nich nevíme. Povolení musí mít každý, kdo chce vyvézt něco, co český právní řád definuje jako zbraň nebo vojenský materiál. A samozřejmě jsou obchodníci, kteří se pokouší tuto povinnost obcházet. Národní centrála proti organizovanému zločinu před tím varovala před dvěma lety ve své výroční zprávě, jednalo se o vývoz do subsaharských zemí. A v letošní zprávě BIS se objevilo něco podobného ve vztahu k Severní Koreji. Takové případy jsou trestné, a politicky vlastně nezajímavé.

Porušení embarga, a tedy nejspíš zajímavější případ, je vývoz zbraní do Ázerbájdžánu. Tam se česká produkce objevuje pravidelně. Z dostupných informací víme, že v tomto případě ze strany českých úřadů nakonec zaznělo kladné stanovisko. Houfnice Dana a raketometry Vampír se do země dostaly dost složitě: po násobném rozmontování a smontování přes Slovensko a Izrael. Jak je možné, že se tomu úřadům nepodařilo zabránit?

Nejprve je potřeba říct, že ázerbájdžánské embargo je jiné než to běloruské, a to pouze doporučující. Ten případ, který popisujete, je známý jen díky výborné investigativní práci novinářů. V konečném důsledku šlo o to, že ze Slovenska šlo vyvézt děla, zatímco z Česka ne, a rozhodující je samozřejmě také to kladné stanovisko českých úřadů.

Je problém, že bylo uděleno?

To je normativní otázka.

Ano, ptám se na váš názor.

Mně osobně to, že české zbraně jsou používány ve válce o Náhorní Karabach, jako problém přijde. A schází tu konzistence v přístupu českých úřadů: na jednu stranu tvrdíme, že nechceme, aby se v Karabachu válčilo, a že kvůli tomu respektujeme embargo. Pak to ale vlastně úplně tak neděláme. To je problém. Argument z jiné politické pozice by samozřejmě byl, že co bychom to regulovali, akorát tím poškodujeme český byznys.

K otázce byznysu se ještě dostaneme, zajímalo by mne ale nejdříve, jestli takové případy – když se tedy dostanou na veřejnost – neškodí mezinárodní reputaci České republiky?

To se asi liší případ od případu. Určitě to není tak, že by Česko bylo nějakou černou ovčí, embargo různě dodržují a nedodržují i velké a mocné státy, včetně těch demokratických. Nevím, jak konkrétně ten Ázerbájdžán, ale například dlouhodobě benevolentnější přístup Česka k vývozům do některých blízkovýchodních zemí znamenal komplikace u Němců. Ti pak blokovali dodání některých součástek – typicky třeba motorů – nebo zajištění transportu. Protože dostávat z Česka letecky letadla nebo transportéry a děla je buď nemožné, nebo extrémně drahé. Ale i tady to byla spíš komplikace pro konkrétní obchodníky, než že by Česko bylo ostrakizováno.

Mluvili jsme o Bělorusku a Ázerbájdžánu. Jsou ještě nějaké další destinace, kde zbraně nebo materiál z Česka končí, a z normativního pohledu by úplně neměl, nebo aspoň nemusel?

Záleží na kritériu. Pokud se hlásíme k tomu společnému rámci Evropské unie, který říká, že jedním z těch kritérií jsou lidská práva, a Česko se zároveň dlouhodobě prezentuje jako stát, kterému na lidských právech záleží, je to něco jako naše značka, tak je trochu problém, když vyvážíme třeba na Blízký východ. Saúdská Arábie nemá úplně nejlepší lidskoprávní skóre. Ale znovu – vyváží tam ve velkém i Němci nebo Francouzi, Saúdové jsou jedněmi z největších dovozců zbraní posledních let. To je obecný problém – a tady se shodnu se zbrojaři – že poptávka po zbraních je holt tam, kde hrozí konflikt. Vyvážet spoustu zbraní Švýcarům by nám asi úplně nevadilo. Jenže oni se vyzbrojovat nepotřebují.

A nehrozí, že když eliminujeme ty nějakým způsobem problémové země, nebude tím pádem jednoduše kam dodávat?

Vůbec ne. Když se podíváme na to, kam Česko exportuje, tak většina příjemců jsou úplně bezproblémoví, třeba Spojené státy. Na druhou stranu, já si třeba myslím, že spousta českých zbrojních exportů nemá pozitivní ekonomický dopad. A to skoro na nikoho, s výjimkou samozřejmě vývozce samotného. Ale dělat nějakou komplexní analýzu není možné, stát ani zbrojaři nezveřejňují dost údajů. Samozřejmě že vývoz pokročilých technologií, jako jsou Tatrovky nebo letadla z Aera Vodochody, vytváří třeba i pracovní místa. Když přeprořádáme starou techniku vojsk Varšavské smlouvy, je to něco jiného.

To je asi jeden z aspektů té transparentnosti - nevíme, jestli a jak jsou zbrojní exporty ekonomicky výhodné. Další souvisí s procesem, kterým stát vývozy schvaluje. Jak by to vypadalo, kdybych chtěla někam vyvézt třeba samopaly?

Funguje to poměrně standardně, ve dvou stupních. Zaprvé, musela byste splnit určité zákonné požadavky. V tuto chvíli má takový status v Česku celkem asi 300 právnických a fyzických osob. Pak je druhé kolo, ve kterém musí být schválen každý váš konkrétní obchod. Na tom se podílí Ministerstva obrany, vnitra, zahraničních věcí, rozhodnutí jako takové vydává nakonec Licenční správa, která spadá pod resort průmyslu a obchodu.

To zní jako poměrně robustní mechanismus.

Na papíře je docela silný, problémy ale vidím dva: zaprvé, když se bavíme o politicky problémových obchodech - a to je drtivá menšina - je prakticky jediné ministerstvo, které je může s ohledem na lidskoprávní problematiku nebo stabilitu v regionu zastavit, resort zahraničí. A tam se obchodem se zbraněmi zabývá velmi málo lidí, proti kterým stojí celý aparát zbrojařských firem. To je velká asymetrie. Za posledních deset let se český export navíc zněkolikanásobil, takže ti ministerští úředníci jsou navíc ještě zahlcení žádostmi. Na místě by bylo mít specializovanou agenturu.

Takže personální nedostatek. A druhý problém?

Úřady o obchodech vydávají každý rok povinně zprávu, vychází v červenci. Takže když uděláte obchod třeba v únoru 2019, jeho zveřejnění nastane o rok a půl později. Ta zpráva je navíc napsaná způsobem, že je těžké z ní vyčíst cokoliv zajímavého. Možná i proto to téma není mediálně tolik vděčné.

Je taková nepřístupnost záměr?

To nevím, nechtěl bych nikoho podezřívát. Spíš nikdo nemá zájem to měnit.

Aktivisté v Česku často upozorňují na to, že zbrojaři mohou kvůli vámi popsané asymetrii úředníky úspěšně ovlivňovat ve svůj prospěch. Je to relevantní spekulace?

Neslyšel jsem o žádném takovém případě, to bych chtěl zdůraznit. Je ale otázka, jaké má sebevědomí úředník s tabulkovým platem na referentské pozici, stojící proti firmě, která sponzoruje politiky, zaměstnává stovky nebo tisíce lidí, mezi nimi často bývalé armádní činitele, zaměstnance ministerstev nebo poslance? Když jde o miliardy a je potřeba razítko od státu, vytváří to korupční potenciál? Samozřejmě. Spíš než v korupci ale skutečně vidím problém v té asymetrii.

Kdyby se našla vůle pro zlepšení, kde bychom se třeba v cizině mohli inspirovat?

Mně se líbí dva příklady. V Nizozemsku zavedli, že vývozy zbraní v hodnotě nad dva miliony eur a do zemí, které jsou definované jako problematické, musí být předloženy parlamentu ve zprávě. Ta obchod zhodnotí na základě kritérií, definovaných rámcem EU.

Druhý příklad je z Německa a obnáší pravidelné informování - ne nutně veřejné - bezpečnostního výboru parlamentu. Nějaké shrnutí toho, co stát schválil a kam vývoz směřuje. Tím se vracím k jedné z předchozích otázek a zároveň narážím na něco, v čem se zásadně neshodnu s většinou lidí, kteří se v tom systému pohybují: že český problém spočívá v jeho depolitizaci. Nic se u nás nedává k vyhodnocení vládě. V Německu například schvalují (sice malou, ale významnou část vývozů, třeba 200 z desítek tisíc obchodů ročně) vývozy přímo ministři silových resortů spolkové vlády. U nás by to podobně mohla řešit například Bezpečnostní rada státu.

Proč je depolitizace podle vás špatně?

Protože se v téhle oblasti řeší otázky, na které neexistují odborné odpovědi. Jak budete vážit míru rizika, že nějaké zbraně poslouží interním represím, s přínosem vzniku pracovních míst doma? Měli bychom podpořit stát, který neexceluje v lidských právech, ale zároveň je někde naším spojencem?

Čistě prakticky, když se částečně inspiřuji tím ázerbájdžánským příkladem - něco jako vývoz podvozků z Česka do Izraele by z podstaty v režimu vyžadujícím přezkum vládou vůbec nemusel skončit. V čem by to tedy pomohlo?

Dodalo by to politickou odpovědnost. Stejně jako ji máte za to, že stavíte dálnice. Když se prodraží, může opozice nebo experti vládě oponovat, že je něco špatně. V případě Ázerbájdžánu jsme se dostali do

situace, kdy celá řada lidí tvrdí, že u toho rozhodování vůbec nebyla, že si to nepamatuje nebo že to vlastně není problém. S politickou odpovědností se otevírá i možnost debaty, a také nápravy nebo postihu v případě pochybení.

Zbrojařské firmy namítají, že zapojení více aktérů do toho procesu, sdílení více informací by mohlo ohrozit jejich obchodní tajemství. Do jaké míry je to podle vás validní argument?

Do určité míry určitě ano. Je ale hlavním zájmem státu řešit obchodní tajemství nějaké konkrétní firmy? Když nakupuje česká armáda, tak se informace také sdílí poměrně detailně, přestože to pro dodavatele nevýhodu znamená - můžeme například řešit, proč a o kolik se cena nějaké výzbroje pro nás liší od ceny pro jiné země. Takže ano, pro soukromý byznys to do určité míry problém je, i když samozřejmě je možné se bavit o tom, kolik toho zveřejňovat.

Pro mě ta otázka trochu souvisí s tím, do jaké míry je vlastně zbrojní průmysl pro českou ekonomiku zásadní. Jestli se to dá hodnotit, když jste zmiňoval, že ekonomické analýzy ze strany státu nejsou úplně dostupné.

Víme, že vývozy zbraní v posledních letech se v Česku pohybují výrazně pod půl procentem celkových vývozu. Není to něco, na čem by stála česká prosperita. Jiná věc je ale to, že ten průmysl má regionální vliv. Česká zbrojovka má v Uherském Brodě okolo dvou tisíc zaměstnanců. To je významné.

A co mezinárodně, patříme mezi významné vývozce zbraní?

Určitě ano, poslední roky patříme mezi dvacet největších na světě. Je samozřejmě otázka, co je měřítkem. Ale díky velkým aktérům, jako jsou Česká zbrojovka nebo Czechoslovak Group, patříme mezi ty země, kde se technologie i vyrábí. To jinde nezbytně není. V posledních letech i technologicky jsme docela nahoře.

Vydrží nám to i do budoucna?

To je otázka. Je tu nějaký trend konsolidace průmyslu jako součást debat o tom, aby obstál v globální konkurenci. A ty debaty se zatím bohužel vedou bez významné účasti českých zbrojních firem.

V jakém časovém horizontu se to rozhodne?

Myslím, že rozhodující budou nejbližší roky. Po německých a francouzských volbách v příštích dvou letech bude určitě prostor pro to, aby k té konsolidaci došlo. Můj názor mimochodem je ten, že budoucnost obrany je evropská, to znamená co největší spolupráce jednotlivých zbrojních průmyslů napříč hranicemi. Riziko, že Česko bude subdodavatelem a montovnou i v oblasti zbraní, tu ale samozřejmě je.

Když mluvíme o konkurenci ze zahraničí, vede mě to k otázce, která vychází také z argumentů zbrojařů. Že jakkoliv víc omezovat či komplikovat vývozy bude znamenat jenom to, že když zbraně někam nevyveze Česko, udělá to někdo jiný a my z toho budeme mít akorát ekonomickou škodu. Je na tom něco?

Určitě ano. Můj trochu provokativní protiargument ale zní: no a co? Copak je nám jedno - když říkáme, že pro nás jsou důležitá lidská práva - že jsou demonstranti proti režimu, který je porušuje, potlačování českými zbraněmi? Když by to mohlo být třeba běloruskými? To narážím na debatu o vývozu repasovaných vozidel do Ugandy. A neslyšel jsem, že by v české debatě někdo zpochybňoval zbrojní embargo na Rusko a Čínu. Určitě bychom tam prodali spoustu věcí a byl by to skvělý byznys. Modernizovat čínskou armádu by bylo super. Nebo prodávat jaderné technologie do Íránu. Z nějakého důvodu to ale neděláme.

Neděláme, i když třeba prezident Miloš Zeman tvrdí, že zbrojní byznys je byznys jako každý jiný.

Stejný názor jako prezident Zeman tu má spousta lidí. Že zahraniční politika je především byznys. Jenže - bez ohledu na to, jestli s ním souhlasíme nebo ne - to, co říká, je v rozporu s národním i mezinárodním právem.

Ekonomický zájem tu tedy své zastánce má, logicky hlavně u samotných zbrojařů. Je tu ale podle vás někdo, kdo hledá způsob, jak definovat něco jako veřejný zájem? Který by právě zohlednil argumenty lidských práv, stability regionů světa a tak dále.

Jsou to periferní aktéři, ale existují. V první řadě novináři, skvělou práci odvádí servery Investigace.cz nebo Voxpot. A pak je tu aktivismus: Nesehnutí, Amnesty nebo Social Watch. Naráží to ale na problém zase toho, že to dělá pár lidí ve volném čase. Politická síla, která by si to vzala na sebe jako svoje téma, neexistuje.

Je to nezajímavé, nebo nevděčné? Čím si to vysvětlujete?

Nezajímavé ve smyslu, že to téma zatím není. Někdo by musel odvést hodně práce a udělat ho z něj. Zahraniční dimenzi politiky se v Česku politici obecně nevěnují, především ne ti nejvýznamnější. Těch pár, kteří to dělají - hlavně opoziční - soutěží o pozornost. Část z nich věří spíš tomu, že by se mělo obchodovat. A další zjišťují, že když budou mluvit spíš o tom, že máme být tvrdší na Čínu nebo neustupovat Rusku, bude každý jejich tweet znamenat spoustu novinových titulků. Zatímco tohle téma nerezonuje.

Pavλίna Janebová: V4 může být pro Česko i užitečná, musíme ale dobře vybírat témata. A nezanedbávat i jiná spojení

Rozhovor s Pavlínou Janebovou, zástupkyní ředitele Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky

V době, kdy vzniká tento rozhovor, se zdá, že Polsko a Maďarsko zablokují schválení rozpočtu Evropské unie, pokud bude čerpání peněz podmíněno dodržováním principů právního státu. Česko ani Slovensko veto nepodporují. Nedoplácí, v situacích jako je tato, naše pověst v Evropě na tu „visegrádskou“ identitu a spojení, ke kterým se sami tolik hlásíme?

Myslím, že je důležité pochopit, co Visegrádská skupina (V4) skutečně je: uskupení států, které spolupracují, když se jim to hodí. Ne nějaký za všech okolností jednolitý blok.

Můžeme si ale dovolit riskovat, že zbytek Evropy to tak nevnímá?

Tohle riziko je reálné a přílišná politická identifikace s V4 České republiky v EU dlouhodobě škodí. Slovensko se třeba v aktuálním případě se schvalováním mechanismu na ochranu právního státu proti jednání Maďarska a Polska vymezilo, podobně se vyjádřil i ministr Petříček. Česko má přesto tendenci se automaticky obracet na svoje dlouhodobé partnery ve V4 a nevěnuje dostatečnou energii budování jiných spojení a koalic.

Když se podíváme na některé návrhy, které polská a maďarská vláda prosazovaly v době pandemie – potratová legislativa, změny ústavy včetně volebního zákona, omezování svobody médií – dá se pochybovat o jednoznačně demokratickém směřování těchto zemí, zejména tedy v případě Maďarska. Reagovala na to nějak česká diplomacie nebo vláda?

Česko se obecně vůči svým partnerům ve V4, pokud jde o nějaké podobné kontroverzní téma, drží zkrátka. Na jaře v souvislosti se schválením zákona v Maďarsku, který výrazně posiloval pravomoci exekutivy, vzniklo prohlášení nejprve 13 členských států EU, ke kterému se postupně přidávaly další,

upozorňující na význam právního státu a demokracie. Česká republika nebyla k přihlášení se k tomuto prohlášení přizvána a nakonec vydala vlastní.

Neměly bychom to ale být právě my, země historicky a geograficky blízké, kdo jim k tomu něco řekne?

Určitě měly. Podle mě má Česká republika spoustu příležitostí tohle s Poláky a Maďary řešit. Jednak proto, že vláda práva a demokracie jsou pro ČR klíčové hodnoty, které bychom měli podporovat tak nějak automaticky. Ale i proto, že politické směřování V4, ve které má nyní nejsilnější hlas vláda Viktora Orbána, Česku přináší víc negativního než pozitivního. Ačkoliv Visegrád není jen nejvyšší politická úroveň.

Není, ale je to právě premiér Andrej Babiš, kdo tu značku „my, visegrádská čtyřka“ rád ve svých výstupech směrem k veřejnosti zdůrazňuje. Že to může být na škodu už zaznělo, jaké jsou naopak viditelné výsledky toho spojení?

Visegrádská skupina je pro premiéra Babiše vděčné téma, o kterém může hovořit ke svým voličům. A nejen premiér, ale i řada jiných osobností má tendenci přikládat visegrádské spolupráci větší význam pro českou zahraniční politiku, než odpovídá skutečnosti. V4 bezpochyby má řadu pozitivních aspektů a nelze souhlasit ani s hlasy, které volají po jejím opuštění kvůli problematickému vývoji v Maďarsku a Polsku.

Jaké jsou třeba kladné stránky této spolupráce?

Když se na to podíváme úplně obecně, vždy je pozitivní mít dobré vztahy se svými sousedy, nějakou platformu, na které je s nimi možné komunikovat. Víme, že ve střední Evropě to tak vždycky nebylo. Visegrádská skupina vznikla s velmi pozitivním a jasně vymezeným záměrem: integrovat tyto čtyři země do západních struktur, tedy do NATO a EU. Když k tomu došlo, tak se ten záměr na úrovni vysoké politiky trochu vyprázdnil, co ale zůstalo, jsou úrovně nižší. Síť diplomatů, úředníků, ale třeba také neziskových organizací. A to je podle mě i dnes velký přínos Visegrádu.

Co ještě ty čtyři země – kromě historické zkušenosti, kterou jsi zmínila – a geografické blízkosti vlastně dnes spojuje?

Je pravda, že když se podíváme na možná společná témata v rámci Evropské unie, tak jich není moc. Patří mezi ně ale důraz na spolupráci se zeměmi západního Balkánu nebo v rámci Východního

partnerství - i když třeba vztahy Maďarska a Ukrajiny nejsou, mírně řečeno, nic moc. A samozřejmě také důraz na fungování vnitřního unijního trhu.

Jsou to právě Poláci a Maďaři, a mimochodem také slovinský premiér Janez Janša, kdo v Evropě patřili mezi podporovatele končícího amerického prezidenta Donalda Trumpa. Do Bílého domu se za ním podíval i Andrej Babiš. Jak myslíš, že budou tyhle státy postupovat teď, když už je skoro jasné, že ho v Bílém domě nahradí Joe Biden?

Souhlasím s tím, že zrovna Polsko a Maďarsko nebude mít úplně radost, že Trump mandát neobhájil. Na druhou stranu si myslím, že vztahy se Spojenými státy jsou natolik asymetrické, že Washington zůstane významným spojencem ať už bude v Bílém domě kdokoli. Ačkoliv Trump jim byl svými postoji sympatický.

A co Biden?

V průběhu předvolební kampaně označil Biden aktuální režimy v Polsku a Maďarsku za totalitní, což samozřejmě vyvolalo negativní reakce. Zároveň je zřejmé, že pro Bidenovu administrativu bude klíčová podpora hodnot demokracie a právního státu a - na rozdíl od Trumpa - preference pro jednotnou Evropskou unii coby partnera pro Spojené státy. Což se polské a maďarské vládě nemusí líbit. Hlavně v případě Polska, v jehož zahraniční politice je důraz na transatlantické vztahy tradičně velmi důležitý, bude zajímavé sledovat, k jakému vývoji dojde.

Kromě V4 má Česko ve střední Evropě blízko i k dalším státům - samozřejmě Německu, které je hlavním obchodním partnerem, nebo Rakousku. Když teď V4 trochu drhne, nedávalo by smysl se víc soustředit právě na ně?

Dávalo, a zjevně si to myslí i aktuální vedení české diplomacie, protože právě vztahy s Německem nebo česko-slovensko-rakouský Slavkovský formát jsou dnes kromě Visegrádu dalšími z těžišť její středoevropské zahraniční politiky. Stejně jako ta během koronavirové pandemie rozvinutá platforma Central 5, kde je navíc ještě Slovinsko a Chorvatsko. Pořád se ale nejvíc mluví o Visegrádu, nejspíš právě proto, že je spojován s kontroverzními pozicemi.

Možná to má i jiný důvod. Zmíněný Slavkov totiž vznikl už před pěti lety, ale k čemu konkrétně nám byl zatím dobrý, když to řeknu trochu provokativně?

Původně to byla iniciativa sociálnědemokratických premiérů, kteří tehdy byli ve všech třech státech. A od té doby se podařilo najít pár oblastí, ve kterých to funguje, ačkoliv nepatří k těm nejviditelnějším, třeba otázky mezinárodního práva, rozvojová spolupráce nebo doprava. Konkrétní viditelné výstupy ale skutečně schází.

Další téma, které se nyní hodně řeší na evropské i české úrovni, je odstavení uhelných elektráren a jejich náhrada čistšími zdroji. Česko prosazuje, že tím „zeleným“ zdrojem má být i jádro, konkrétně v podobě dostavby jaderné elektrárny Dukovany. Proti českému jádru v minulosti vehementně protestovali Rakušané, Němci chtějí s tímto zdrojem energie do dvou let úplně skoncovat. Nemůže to naše vztahy s těmito dvěma důležitými zeměmi narušit?

Potenciálně tu prostor pro vznik konfliktu je. Na rozdíl od 90. let by ale probíhal na úrovni vyjednávání v rámci Evropské unie.

Když se ještě vrátím k dosluhujícímu prezidentu Trumpovi – jeho řečně okouznil ještě jeden další středoevropský formát, a to takzvaná Iniciativa Tří moří. Má spojit celkem 12 zemí s přístupem k Černému, Baltskému a Jaderskému moři, účastní se i vnitrozemské Česko. Co si od takové spolupráce vlastně slibujeme, je to zřejmé?

Česko mělo zpočátku k Třem mořím spíše obezřetný postoj, vzhledem k původní konotaci projektu jako něčeho, co má naplnit geopolitické ambice Polska v regionu. V poslední době se ale jeho vyznění stalo víc pragmatickým, podpořila ho i Evropské komise. Myslím, že očekávání nejsou velká, ale zároveň není důvod stát stranou.

Těch středo- a východoevropských iniciativ jsme zmínily poměrně hodně. Není jejich vznik tak trochu štěpením evropské jednoty?

Záleží na konkrétní náplni jednotlivých uskupení, tématech a způsobu jejich komunikace. Visegrád a téma migrace takový štěpící vliv jistě měl. V EU ale existuje řada dalších regionálních uskupení – Benelux nebo skandinávské země, pobaltské země. Určitě je užitečné takovýchto zavedených kontaktů využívat při prosazování témat, která mají jejich členové společná. Neměly by ale vést k uzavírání se před kontakty a adekvátní komunikací s dalšími partnery.

A přináší podle tebe V4 do unie aktivně nějaké náměty?

Znovu bych připomněla téma rozšiřování Evropské unie o státy západního Balkánu. V tom si myslím, že jsme jednotní. Země V4 mají unikátní historickou zkušenost s posttotalitní tranzicí, díky které byly dlouho v Evropě vnímány jako příběhy úspěchu. Jak v současnosti ukazují Maďarsko a Polsko, taková tranzice nemusí nutně být jednosměrný proces...

Aneta Zachová: Poptávka po informacích o Evropě v Česku roste, Čechů v Bruselu je ale stále příliš málo

Rozhovor s Anetou Zachovou, šéfredaktorkou Euractiv.cz

Máme si povídat o české politice v EU. Má ale Česko vůbec svébytnou evropskou politiku? Co ji charakterizuje?

Je důležité rozlišovat dvě roviny. Tou první je taková ta velká evropská politika, kterou dělají předsedové vlád, prezidenti nebo kancléři. Za Českou republiku je to v tuto chvíli pochopitelně premiér Andrej Babiš. A pak je to politika techničtější, týkající se legislativy v nejrůznějších oblastech. Ta druhá rovina se hodnotí obtížněji, protože je v rukou jednotlivých ministerstev, z nichž k tomu zodpovědně přistupují jen některá. Zároveň úplně nevidíme do toho, co jejich zástupci v Bruselu prosazují, ministerstva se tím moc často nechlubí. Může se tak stát, že česká veřejnost nemá jak zjistit, co je česká pozice k nějakému evropskému tématu a jestli třeba není v rozporu s obecným veřejným míněním. To je problematické.

Pak je samozřejmě také otázka, kdo za nás v Bruselu vlastně vyjednává. Můžeme si vzpomenout třeba na nedávný případ, který veřejně odhalil špatnou angličtinu ministryně financí Aleny Schillerové (za ANO 2011). Česká evropská politika v této rovině zkrátka není úplně propracovaná.

Když se ještě vrátím k té první rovině. Zejména kritici premiéra Babiše často upozorňují, že jeho evropská politika – kterou nazýváš tou „velkou“ – se točí kolem premiérových domácích politických zájmů, kterým podřizuje i své vystupování na unijní půdě. Není to přílišné zjednodušení?

V těch zásadních otázkách tomu tak skutečně je. Může za to nejen jeho pozice premiéra, ale také silná politická a mediální pozice. Andrej Babiš Česko zastupuje na Evropské radě, tedy na jednáních lídrů členských států, kde se rozhoduje o budoucím směřování unie na další měsíce a roky. V české vládě má hnutí ANO a premiér sám velice silný hlas, navzdory tomu, že je to koaliční vláda dvou stran. Znamená to, že premiérovu názoru se velice často podřizují jednotliví ministři.

A co ta mediální pozice?

Když jede Andrej Babiš do Bruselu, objevuje se to ve všech médiích, včetně veřejnoprávních. Před odletem pronáší tradiční komentář, ve kterém říká, co tam jede prosazovat. Vzbuzuje tak ve veřejném prostoru velký ohlas.

To je opravdu dost výrazný rozdíl oproti úředníkům z ministerstev, kteří na nějaké agendě pracují dlouho a spíš skrytě a do médií mohou mluvit jen prostřednictvím tiskového oddělení, pokud vůbec. Je tu ještě nějaký aktér/ka, jehož nebo jejíž podíl na vytváření české pozice v Evropě bys ráda zdůraznila, protože to dělá dobře, ale třeba není tolik vidět?

Myslím, že v tomhle se poměrně nespravedlivě upozaďuje role byznysu. Podnikatelský sektor může mít v Bruselu obrovský vliv, což starší členské státy už dávno pochopily. Jejich firmy se to naučily a na výsledné legislativě je to dobře vidět. U nás je samotný pojem lobby tak trochu demonizovaný. I my máme samozřejmě v Bruselu své hráče, hlavně větší podniky, které se dokážou i lépe koordinovat s vládou - třeba proto, že jsou částečně nebo zcela vlastněné státem, jako ČEZ. Firmy mají poměrně velký vliv, i proto, že se sdružují s dalšími podniky z jiných koutů Evropy, aby měly silnější hlas. Na jejich roli se v Česku dost zapomíná. Stejně jako na to, že by měl stát firmy motivovat, aby se víc zapojovaly.

Velkou zásluhu za prosazování českých zájmů v EU pak mají pochopitelně čeští diplomaté v Bruselu. Pracují sice na základě zadání od české vlády, mají ale na starosti tu nejtěžší mravenčí práci, hledají kompromisy, tráví hodiny v jednacích místnostech, aby byla výsledná legislativa pro Česko co nejvýhodnější.

Jako další bych asi jmenovala klasické úředníky zejména v Evropské komisi.

K tomu se hned dostaneme, zastavila bych se ale ještě u těch podniků - kdo by je podle tebe měl podporovat? Čí je tohle selhání?

Obecně vláda by měla firmy vybavovat základními znalostmi o tom, jak se bruselská politika dělá, a pootevřít jim tam dveře. Případně by mělo docházet ke spolupráci státní správy s konkrétními firmami nebo svazy, které zastupují jednotlivé podnikatelské sektory.

Můžeš dát nějaký příklad?

Teď se třeba v EU připravuje farmaceutická strategie. To může být pro české firmy velmi důležité, ve vládě ale nemají oporu. Někoho, kdo by jim řekl, jaké příležitosti vznikají a co by měly dělat, aby z nich mohly těžit. Uměla bych si představit třeba to, že Ministerstvo zdravotnictví osloví podniky, zasedne s nimi ke kulatému stolu, zjistí, co si o dané legislativě myslí, a domluví se s nimi na společné pozici - výhodné jak pro vládu, tak pro český byznys - kterou se budou obě strany snažit prosadit.

Je toto model, který už dnes funguje v zahraničí a nám by stačilo ho převzít?

Ano. My se musíme v tomhle inspirovat na západě, abychom pak dokázali prosazovat naše postoje k evropské agendě. Už se o něco takového pokoušíme, nějaké dialogy se vedou, třeba i mezi poslanci Evropského parlamentu a domácími firmami, ale pořád je to málo.

Když se teď vrátím k tomu, co jsi zmínila: čeští úředníci v Bruselu. Už je to taková smutná stálice debat o evropské politice, stesk nad tím, že - zejména v porovnání se zeměmi západní Evropy, ale třeba i Maďarskem - je v institucích EU jen málo Čechů. Mění se na tom něco?

Bohužel zatím stále ne, ačkoliv se tahle debata skutečně vede už několik let. V roce 2015 dokonce vláda přijala strategii pro navyšování počtu Čechů v Bruselu, pokračovalo to nějakou další koncepcí, která měla platit do letoška. Ale věci napsané na papír se úplně neuskutečnily. Přitom když se podíváme na čísla, tak to na první pohled nevypadá úplně špatně, protože Češi v institucích jsou, i když někde vyloženě jen díky národním kvótám. Problém je ale v tom, že nezastáváme důležité pozice.

Které to jsou?

Platí to zejména pro Evropskou komisi. Máme tam nepochybně schopné úředníky, ale nemáme je na vysokých postech, kde by České republice mohli pomoci.

Nemá být Evropská komise nadnárodní? V čem by taková pomoc spočívala?

Ano, evropští komisaři zastupují zájmy celé EU, nikoli svých států. Na druhou stranu, každý eurokomisař i všichni podřízení úředníci přinášejí do legislativy něco „svého“, založeného na předchozích zkušenostech a znalostech. Čeští úředníci v Komisi vědí, jaká situace panuje v Česku, znají

různá místní specifika a mohou se to pokusit zohlednit i na evropské úrovni. „Nekopou” za svůj stát, nemohou se ale od něj ani odříznout.

Vláda si to zjevně uvědomuje, před několika týdny za tím účelem vzniklo video z dílny Ministerstva zahraničí, které se snaží práci pro unijní instituce propagovat. Zaujalo řadu lidí na sociálních sítích, bohužel ne vždy nezbytně v dobrém. Ve stručnosti řekněme tolik, že hlavní aktérka videa, které se podařilo projít náročným unijním výběrovým řízením EPSO, se kvůli tomu setkává s posměchem a nepochopením svých přátel, zůstávajících v Česku. Co na to video říkáš?

Nerada bych někoho urazila, ale jako potenciální členka cílové skupiny - mladý člověk, absolvent mezinárodních vztahů - musím říct, že mě to úplně nemotivovalo. Nějaká taková kampaň je určitě dobrý nápad, i video jako formát, ale to provedení není úplně šťastné.

Pro mě to video bylo do určité míry symbolem české debaty o EU jako takové - Brusel a jeho fungování v něm vystupuje jako něco vzdáleného, nesrozumitelného a cizího, o co vlastně není zas tak moc stát. Ty kromě evropské politiky jako takové pečlivě sleduješ právě i tu debatu o ní tady doma. Mění se nějak?

Řekla bych, že v České republice teď roste poptávka po informacích o tom, co se tedy v tom Bruselu děje. Svým způsobem za to může bohužel migrační krize. Na druhou stranu - ona je to pravda, že Brusel je obrovský, nepřehledný, a lidem trvá měsíce a roky, než pochopí, jak funguje evropská politika nebo instituce. Takže v tomhle to veřejné mínění nejde úplně změnit.

Co mě ale mrzelo bylo, že v tom videu nezaznělo, že Brusel není jenom po lidi, kteří dělají politiku, zajímají se o politiku, studovali mezinárodní vztahy a tak podobně. Je to místo pro odborníky z jednotlivých oblastí, ajťáky, lidi, kteří se zabývají zemědělstvím, zdravotnictvím. Právě odborníky z praxe, se znalostí konkrétní problematiky, Brusel potřebuje. A to video to vůbec nevychytalo.

Zmínila jsi rostoucí poptávku po informacích, já si jí všímám i v souvislosti s nástupem evropské environmentální agendy. Z mého pohledu je ta debata ale nadále motivovaná tak trochu reakčně - touhou zjistit, co EU rozhodne, čemu se budeme muset přizpůsobit. Vnímáš to podobně?

Vnímám, a bohužel je to tím, jak o tom komunikují naši politici. Když jsi zmínil to klima: vlastně to jediné, co od začátku koronavirové krize slyšíme z vlády, je, že se musí zastavit evropský Green Deal. A ten český zvyk spíš reagovat na to, co se stane, se netýká jen veřejné debaty, ale i politické úrovně.

Co tím myslíš?

My čekáme na to, co vymyslí Evropská komise. Která přitom nechrlí legislativní návrhy jen tak, jak ji napadnou. Vždycky za nimi stojí nějaká skupina členských států nebo jiná vlivová skupina, která se snaží něco prosadit. A my čekáme, co se toho vyvrbí, načež se tu legislativu snažíme ohnout tak, aby nám to tady doma napáchalo - a teď trochu přeháním - co nejméně škody. Takový přístup je úplně špatně, a promítá se samozřejmě i do veřejného prostoru, kde pak panuje přesvědčení o diktátu z Bruselu. Souvisí to také s tou už zmiňovanou rolí byznysu nebo lobbingu.

Vidíš někde pokusy o zlepšení?

Ano, trochu se to snaží změnit čeští europoslanci, těch 21 politiků, kteří byli zvoleni v květnu 2019. Jsou poměrně aktivní, uvědomují si informační deficit mezi evropskou a českou úrovní. A zároveň jakmile se legislativní návrhy dostanou k nim na stůl, už je pozdě, to vyplývá z povahy evropského zákonodárského procesu.

Za dva roky bude Česko předsedat Evropské radě, což bývá pro členské státy většinou příležitost propagovat jak svou zemi a agendu v EU, tak naopak i přiblížit EU vlastním občanům. Program českého předsednictví teprve vzniká, jsou ale nějaké indicie, na co by se mohl soustředit?

Úřad vlády k tomu už spustil veřejnou konzultaci a je vidět, že jim záleží na tom, aby to celé proběhlo tak nějak se ctí. Jednou z priorit bude určitě jednotný vnitřní trh a odbourávání jeho bariér. To je téma, které se Česko snaží prosazovat dlouhodobě, a je to tak správně, protože pro nás je vnitřní trh základním principem evropské integrace. Že to bude číslo jedna, už teď zaznívá i z jednotlivých ministerstev.

Další téma, které už teď tak trochu „probublává“, je digitální agenda. Česko si na ní tak trochu snaží postavit lepší reputaci. Aktivní je v tom zejména Ministerstvo průmyslu a obchodu, které se pokouší Česko dostat do role průkopníka umělé inteligence nebo i jednotného digitálního trhu.

Jsou nějaká témata, které Česko takříkajíc „zdědí“ po státech, které mají předsednictví ještě před námi, tedy třeba Německo nebo Francie?

Jedním z nich bude evropská soběstačnost, hodně důležité téma Francouzů. Teď je třeba velmi aktuální otázka soběstačnosti ve výrobě zdravotnických materiálů, ale půjde i o obecné vyhodnocení toho, co Evropská unie potřebuje, může vyrábět doma, a jak zařídit, aby jednotlivé dodavatelské řetězce byly co nejvíc evropské a co nejvíc bezpečné.

Jaké téma bys k tomu dodala ty sama za sebe? V čem má Česko expertizu, a mohlo by něčeho dosáhnout?

Já si myslím, že bychom mohli zapracovat na energetické agendě. A tím teď nemyslím nezbytně nízkouhlíkové technologie, ale spíš energetickou bezpečnost. V tuto chvíli se například velmi ostře debatuje o plynovodu Nord Stream 2 a Česko má velmi zajímavou pozici jakožto stát, kterého se to přímo dotýká, zároveň ale není energeticky ohrožen, jako je tomu třeba v případě Polska. Mohli bychom

tak i navázat na naše předchozí předsednictví v roce 2009, během kterého byla energetika také klíčovým tématem. Zrovna totiž probíhala plynová krize kvůli politickému pnutí na Ukrajině, a nám se ji podařilo velice dobře zvládnout. Udělali jsme si tím docela dobré jméno. A podobně by mohla zafungovat i otázka východního partnerství a rozšiřování EU. Pro Česko je to tradiční, a navíc velmi hodnotově postavené téma, které jiné státy příliš nezajímá.

Zmínila jsi to předsednictví v roce 2009, se kterým se pojí i řada spíš negativních vzpomínek: v jeho průběhu padla vláda, kvůli skandálu firmy, která zajišťovala ozvučení českých akcí, skončilo devět lidí ve vězení, několik členských zemí se cítilo dotčených oficiálním uměleckým dílem Davida Černého. Jak to napodruhé uchopit lépe?

Já si myslím, že navzdory těmhle nešťastným událostem jsme v Evropě nechali poměrně dobrý dojem, a na něm můžeme stavět. Co bychom ale měli udělat rozhodně lépe, je to, využít příležitosti a dostat do Česka zajímavé osobnosti a firmy. Není to jen vrcholná politická událost, ale také byznysová.

Když vloni předsedalo EU Rumunsko, konal se jeden z klíčových summitů v Sibiu, malém historickém městě dost daleko od metropole. Místní z toho byli nadšení. Je předsednictví šancí i pro české regiony?

Určitě ano, setkala jsem se například s návrhy na to, aby místem pro různá setkání nebyla jen Praha, ale třeba i Ostrava nebo Brno. A bylo by dobré, kdyby předsednictví česká vláda využila jako jakousi ukázkou toho, že „Brusel“ není žádný diktát, ale že je to těleso založené na sice složitých, ale demokratických postupech. Jejich část se na krátkou dobu přenese fyzicky do Česka, to je výborná příležitost je přibližovat a vysvětlovat.

Ještě jednu věc považuji za naprosto zásadní. V roce 2009 předsednictví vygenerovalo velký počet velmi schopných lidí. Úředníci, kteří se do něj zapojili, získali obrovské zkušenosti s vyjednáváním velkých mezinárodních dohod. Státní správa se na ně ale potom vykašlala. A to si podruhé nemůžeme dovolit. Musíme je udržet ve veřejném sektoru, dobře je zaplatit, posílat je do Bruselu – o tom už jsme mluvily. Ministerstva a další úřady už začaly s náborů a mě moc těší, že se tam do velmi zajímavých pozic dostávají mladí lidé.

To se částečně týká jedné z informací, které se o předsednictví už dostaly na veřejnost, a to je fakt, že je plánované v dost úsporném módu. Má stát zhruba 1,2 miliardy korun, pro menší státy, jako jsme my, se přitom většinou

počítá s rozpočtem zhruba o třetinu větším. Odborníků, kteří by měli půl roku řídit celou unii, chce mít dokonce méně než nejmenší členské země. Věříš opravdu tomu, že ten personální bonus, nebo jak to nazvat, vznikne?

Je pravda, že z toho schváleného rozpočtu opravdu jde zaplatit jen strašně málo lidí. Doufám, že dojde ještě k nějaké změně, a ať bude tou dobou v české vládě kdokoliv, tak nějaké peníze ještě najde. V tuto chvíli to pro vládu rozhodně priorita není.

Premiér – bylo to myslím v reakci na nápad ministra Karla Havlíčka – si letos v létě pochvaloval možnost uspořádat takzvané „online předsednictví“. I to by měla být jedna z cest k úspoře peněz. Opozice i někteří experti to ale kritizují, připomínají například nepostradatelnost osobních schůzek a jednání na cestě k politickým kompromisům. Jak zatím rozumíš tomu premiérovu nápadu?

Já ten nápad chápu. Spousta jednání se dá udělat online, teď během koronaviru tak funguje celá Evropská unie. A u některých méně důležitých schůzek – proč ne. Ale vést takto celé předsednictví rozhodně nejde. Mohla by se ale najít nějaká rovnováha, využít ten boom digitálních technologií, to, že se s nimi lidé naučili pracovat, zvykli si na ně. Na druhou stranu EU už je těmi online schůzkami docela unavená a nemyslím si, že po dalších třeba čtyřech online měsících bude někdo ochotný trávit další dlouhé dny civěním do obrazovek, namísto osobních schůzek. Všichni se těší, jak se budeme potkávat a vyjednávat osobně.

Předsednictví bude probíhat také v politicky značně napjaté době: krátce po parlamentních volbách, v čase komunálních voleb a během prezidentské kampaně před prezidentskými volbami v roce 2023. Jak to všechno může politické klima ovlivnit?

Já věřím, že až budou příští rok parlamentní volby, bude už jasno, co a jak se bude během předsednictví odehrávat. A že tedy politika předsednictví moc neovlivní. Nejtěžší práci odvádějí úředníci.

Trochu to ale otočím – já totiž doufám, že předsednictví by se mohlo stát tématem předvolebních kampaní. Že by se ho mohla chytnout opozice, která je v Evropě dost aktivní, jsou od ní slyšet kritické hlasy třeba právě kvůli tomu úspornému předsednictví. Kdyby toho využili v rámci kampaní, to by se mi líbilo.

V poslední otázce si dovoluji být trochu osobní: ty toho o evropské politice víš skutečně hodně, zabýváš se jí a píšeš o ní na Euractivu každý den. Šla bys sama pracovat třeba do institucí?

Většina lidí mě zná jako někoho, kdo si z evropských institucí dělá srandu a je k ní často skeptický. Myslím ale, že v nějakém horizontu třeba pěti nebo deseti let bych do toho asi i šla. Musela bych ale cítit, že je po člověku, jako jsem já, nějaká poptávka.

A do té doby - jaký je tvůj profesní cíl?

Zlepšit informovanost o EU. A to nejen mezi lidmi, ale aby ji chápali politici, zástupci českého byznysu. Už nyní tam vnímám určité zlepšení. Někdy stačí, aby se objevila zajímavá osobnost, která pak přitáhne i ostatní, v byznysu je to například Radek Špicar. A ve státní správě se to podle mě zlepšuje částečně i s generační obměnou. Ale je to ještě hodně práce. A teď mám tak trochu pocit, že mi tenhle konkrétní cíl zabere zbytek života.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Heinrich-Böll-Stiftung (HBS)

Heinrich-Böll-Stiftung je součástí zeleného politického proudu, který vznikl v celosvětovém měřítku jako reakce na tradiční politiku socialismu, liberalismu a konzervatismu. Našimi sdílenými hodnotami jsou ekologie a udržitelnost, demokracie, lidská práva, sebeurčení a spravedlnost. Regionální kancelář v Praze svojí činností mimo jiné podporuje organizace občanské společnosti v České republice, na Slovensku, v Maďarsku a Chorvatsku. Pracujeme na otázkách evropské integrace, budoucnosti Evropské unie a evropské demokracie, energetické politiky a ochrany klimatu, zahraniční a bezpečnostní politiky a genderové rovnosti. Usilujeme o rozvoj politického a odborného dialogu v rámci regionu a na úrovni EU.

www.cz.boell.org

Jugoslávská 567/16, Praha 2, 120 00

www.facebook.com/hbsPrague

https://twitter.com/boell_prague